ELEK

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017

Köszöntő 3

Elek bemutatása 4

Örökségünk 11

Eltérő karakterű településrészek 21
Ófalu 23
Újelek 25
Betyárváros 27
Újtelep kertváros 28
Történelmi gazdasági terület 30
Vasút sori városrész 31
Beépítésre nem szánt terület 32

Építészeti útmutató 35
Telepítés 35
Építménymagasság 45
Színek 46
Tetőhajlászög 46
Tetőforma 47
Kerítések 48
Homlokzatképzés 50
Ajtók, kapuk, ablakok 52
Részletek 57

Mai példák 59

Utcák, terek 63

Sajátos építmények 67

Impresszum 68

KÖSZÖNTŐ

Elek város Békés megye keleti szélén, a román országhatár mentén fekszik. Településünk 1996-ban kapta vissza városi rangját, így a Gyulai járásnak már mint város lett a tagja, így a legtöbb közigazgatási szolgáltatás helyben is elérhető.
Városunk lakossága büszke gyökereire, hagyományaira. Így ma már jó és intenzív a kapcsolat az innen kitelepített németajkú lakossággal és annak leszármazottjaival. Találkozásaink rendszeresek.
A német ősök keze munkája a város mai arculatán is meglátszik. Az ún. Ófalu városrészben egymást érik a német hagyományokat mutató zártsorú vagy zártsorú jellegű épületek, utcasorok, melyek között az utcára merőleges gerinccel épült lakóházak is háromablakos kialakításúak, amely a német hagyományokra jellemző. A magyar építési hagyományokat inkább a történeti városmagot körülölelő településrészeken találhatjuk meg.
Mindkét hagyományos jelleget szeretnénk megőrizni úgy, hogy ezek mellett a mai építészet jegyei is megjelenjenek városunkban.
Ezzel a kiadvánnyal az a célunk, hogy a már említett hagyományainkat bemutassuk képes, közérthető formában, továbbá segítséget nyújtsunk ahhoz, hogy az egyes területeken milyen elvárásaink vannak az építkezők irányába.
Remélem, hogy a jelenlegi és a potenciális lakosság és a vállalkozások is haszonnal forgatják ezt a kiadványt, megismerik belőle városunk múltját, jelenét, és segíteni fogják jövőbeni harmonikus fejlődésünket.

Pluhár László
Elek város polgármestere

ELEK VÁROS BEMUTATÁSA

A régészeti leletek alapján tudható, hogy Elek közigazgatási területén már a Honfoglalás előtti időszakban is éltek különböző népcsoportok. Eleket ma is ismert írásos formában először 1232-ből származó oklevél említi.
A település történelme során tartozott Zaránd és Arad vármegyéhez is. Közigazgatásilag ma Békés megyéhez, ezen belül a Gyulai Járáshoz tartozik.
1551-től a terület török hódoltság alá tartozott, de az igazi tragédiát valószínűleg a 15 éves háború jelentette. A terület ebben az időben vált teljesen lakatlanná.
A háború után – ahogyan a környező területeket is – báró Harruckern János György udvari szállító kapta meg, fizetségként. A földesúr Eleket Gerloczhofenből és környékéről (Bajorország északi része) érkező katolikus németekkel telepítette be 1724-ben. Az 1739. évi pestisjárvány következtében a lakosságnak csaknem a fele elhalálozott, így 1744-ben ismételt betelepítés történt. A betelepítések nyomán létrejött halmazos településszerkezetet mutatja a második katonai felmérés (lezajlott 1806-1869) alapján készített, itt bemutatott térkép is. Ez a halmazos településszerkezet mind a mai napig fennmaradt.

A német lakosság a saját építési szokásait is magával hozta. Így jött létre a fő közlekedési utak mentén a zártsorú vagy zártsorú jellegű beépítés. A zártsorú beépítés esetén a nagykapu az első esetben része a háznak, fölötte is padlás, tető található, azaz kialakult a szárazkapu. De a zártsorú jellegű beépítésnél is meghatározó elem a kapuzat, amely falazott szerkezetbe kerül bele és csak ez a távolság van a két ház között. Sok esetben a gyalogos közlekedésre különálló kiskapu létesült, amely ugyanakkor része is az említett falazott építménynek. Az épületek között így nagyobb a létrejött távolság.

Ugyanakkor azt is megfigyelhetjük, hogy a zártsorú beépítések közzé beékelődve meg-megjelenik egy-egy utcára merőleges gerincvonalú, oromfalas lakóház, melyek kapuzata a zártsorú jellegű beépítésre jellemzően épült. Ezek az oromfalas épületek ugyanakkor azt is elárulják, hogy nem a magyar népi építészeti hagyomány szerint épültek, hiszen utcai homlokzatukban szimmetrikusan helyezkedik el három ablak, az épület magassága, tömege is sokkal nagyobb mint magyar társaiké, így méreteiben a már említett zártsorúan épült épületekhez igazodik. Természetesen ezeknél az épületeknél a telek sokkal keskenyebb, így a kevésbé módos réteg is meg tudta ezeket építeni, de mégis a főutcákon. Ez az épületforma azután a mellékutcákban egyre gyakoribbá válik, itt az utcával párhuzamos gerincvonalú, zártsorú jellegű beépítés a ritkább.

A Harruckern család örököse 1796-tól a Wenckheim család lett. Ők 1843-ban kiosztották a birtokukat az eleki lakosságnak.
Elek 1854-ben mezővárosi rangot kapott, 1871-ben pedig már járásszékhely lett. A fejlődés a településszerkezeten is meglátszott, létrejöttek az újabb városrészek. A mai belterület 329 ha.
Az I. világháborút követő békediktátum, a határrendezés visszavetette a város fejlődését, hiszen piacainak jelentős része (Arad és környéke) Romániához került.
A II. világháborút követően a lakosság nemzetiségi összetétele is jelentősen megváltozott, hiszen mintegy 4000 német anyanyelvű lakost üldöztek el innen. helyükre az ország más részeiből és a Felvidékről telepítettek ide magyar anyanyelvű lakosokat. Ma már ez a nemzetiségi ellentét elsimult, a kitelepített németek és leszármazottaik jó kapcsolatot ápolnak szülőföldjükkel.
Az 1960-as '70-es években ismét bizonyos fellendülés volt tapasztalható. A helyi kisebbségek (németek, románok, cigányok) 1994-ben megalakíthatták kisebbségi önkormányzataikat. 1996-ban a Magyar Köztársaság elnöke Eleknek városi címet adományozott. A város lakónépessége 2017. január elsején 4631 fő volt.

Elek természetföldrajzi szempontból a Körös-Maros között elterülő Békési-hát térségében található. Jó talajadottságainak köszönhetően jellemzően mezőgazdasági település. Ennek megfelelően az 5491 ha közigazgatási terület legnagyobb részét szántóterületek foglalják el. Az egyik legfontosabb megélhetési forrás a szántóföldi növénytermesztés. A jellemzően nagy, összefüggő táblákon főleg kukoricát, búzát és napraforgót termelnek.
A közigazgatási területen az erdők területi részaránya rendkívül alacsony, a honos társulások – pusztai tölgyesek, sziki tölgyesek, tatárjuharos tölgyesek – teljesen eltűntek. Ezért is van fokozott jelentősége az utakat kísérő fasoroknak, melyek kijelölik ezeket a fő nyomvonalakat és védelmet is jelentenek. megtartásuk, csere esetén az őshonos fajták ültetése kiemelt szempont kell legyen.

A közigazgatási terület viszonylag nagy kiterjedésű részein a természetvédelmi szempontok az elsődlegesek. Ezek közül a DNY-i határrészen levő Szik-mező az egyik legjelentősebb, amely kapcsolatot, átmenetet jelent a Kígyósi-puszták irányába. Itt a természetes növényzet alkotta gyepterületek uralják a tájat.

Elek területe a Maros hordalékkúpon helyezkedik el, a hordalékkúp kavicsos összletének vastagsága e környéken 8-10 m. Az ősfolyó medrét jelző kavicslerakódások fokozatosan homokos üledékbe mennek át. Működő homokbánya a belterület és az országhatár között helyezkedik el. A terület agyagos részein egykor téglagyár működött. Ennek nyomát a megmaradt bányatavak őrzik, melyeket rekultiválás után horgásztóként hasznosítanak, rekreációs lehetőséget biztosítva a lakosságnak.

ÖRÖKSÉGÜNK

Eleken egy országosan védett műemlék épület van, a település központjában álló katolikus templom. A templom a településsziluett meghatározó épülete, minden megközelítési irányból ez az épület emelkedik ki először és jelenik meg a város felé közeledő szeme előtt. Nemcsak az utak irányából tornyosul elénk, hanem akkor is, ha a határból nézünk a város irányába. A templom 1796-ban épült, barokk stílusban. 1904-ben átalakították, kereszt-hajóval bővítették. a toronytörzs előtt levő karzaton orgona áll. A csehsüveges boltozatos főhajó és kereszthajó, találkozásuknál kupola és a dongaboltozatos, köríves záródású apszis igen jó műszaki állapotban van, a fölöttük levő tetőt a XX. század végén újították fel.
A templomnak kijelölt műemléki környezete van.

A település történetében szólunk arról, hogy a halmazos szerkezetű, ún. Ófalu városrész épületeit a betelepített német anyanyelvű lakosság és utódai építették, a magukkal hozott építési hagyományaiknak megfelelően. A fő közlekedési utak mentén, a település központjában ez zártsorú beépítésű utcaképeket hozott létre. Ezek az épületek helyileg védettek, de az egyedi védelem mellett az utcakép jellegének megtartása is lényeges.

A templom által is kijelölt központtól távolodva a zártsorú beépítéseket a zártsorú jellegű beépítés váltja fel. Ugyanakkor ezek mellett a magas épített keretes kapuzat zárt térfalat alkot. Ilyen jellegű épületből is több helyi védett van a városban.

Ha még távolabb megyünk, akkor a keskenyebb telkeken megjelenik egy-egy utcára merőleges gerincű lakóépület. Ezek azonban a magyar paraszházakhoz képest lényegesen magasabbak, nagyobb tömeget képviselnek és többnyire itt is megjelenik a magas zárt kapuzat. A jobb oldali képen egy ilyen lakóház viszonylag újabb változatát látjuk díszes utcai oromfallal, ám a szokásos három ablak helyett két szélesebb ablakkal. Az itt bemutatott épületek is helyileg védettek.

A fő közlekedési utakon, de a mellékutcákban is számtalan olyan lakóépület áll még ma is, amelyek gerincvonala utcára merőleges irányú. Ezek az az épületek is az utcavonalon állnak, oromzatos kialakításúak. Az utcai homlokzaton Jellemzően három, szimmetrikusan elhelyezett ablak látható, így az oldalfolyosó nem az utcavonaltól, hanem csak az utcai szobák mögötti vonaltól indul. A Mellékutcákban ezeknél az épületeknél – legalábbis a mai állapot szerint – hiányzik a falazott környezetű magas kapuzat. Valószínűleg ez eredetileg sem létezett minden esetben, különösen a széles telkeken nem. A képeken látható ilyen típusú épületek helyileg védettek.

A temető állapota minden esetben utal arra, hogy milyen tisztelet övezi az ősöket. Mivel a német anyanyelvű lakosság jelentős részét erőszakkal kitelepítették, sok olyan családi sír jött létre, ahol nem maradt helyben leszármazott. Ezeknek a sírjeleknek a jelentős részét a ravatalozó közelébe összegyűjtötték, felújítás után újra felállították és egy kegyeleti parkot hoztak létre. A temető kegyeleti parkrésze, a felújított kerítés, a stációk és egy kripta helyben védett.

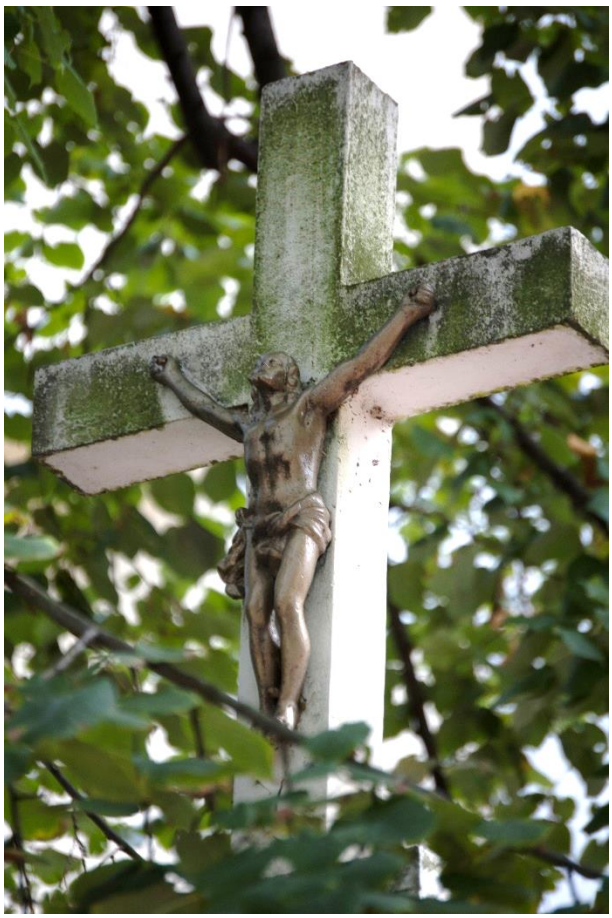

A határoknál az út mentén állított kereszt szerepe a napi gyakorlatban a tájékozódás segítése földrajzi tájegységek végének/kezdetének jelzésével. A keresztek egy részét magánszemély vagy család állíttatta, más esetekben azonban több személy vagy család, esetleg egy egész település közössége fogott össze. Eleken is ilyen feszületekkel találkozhatunk, nagyobb részt még az eredeti helyükön a Kétegyházi út mellett és a Táncsics utca-Ottlakai utca találkozásánál, Ófalu határában.

Elek város a Körös-Maros között elterülő Békési-háton található. A természetes növénytársulások közül a közigazgatási terület ÉK-i csücskében a szántóterületek közé ékelődött gyepterületek és az alsó képen látható Szik-mező puszta őrzi a sajátos eredeti növény- és állatvilágát. Ezek a vonuló és itt fészkelő madarak élőhelye védelme miatt is részei az országosan védett ún. természetmegőrzési területeknek, ill. részei az országos ökológiai hálózatnak is. A Szik-mező azért is jelentős, mert kapcsolatot jelent a Körös-maros nemzeti park magterületébe tartozó Kígyósi-puszták irányába. A felső képen látható, az országhatár mentén végigfutó mezsgye is része az első két védettségi kategóriának.

Eleken az országosan védett természeti értékek mellett helyi védett értékeket is szép számmal találunk. A temetőben a stációkat követve áll a védett két oszloptölgy és két kocsányos tölgy. Ezt a felső képen láthatjuk. Ugyanitt védett még két szomorújapánakác is.
Az alsó képen a Tavasz utcában álló, védett kocsányos tölgyet látjuk.

Eleken vannak olyan természeti értékek is, amelyek esetében megfontolandó azok helyi védelem alá helyezése. Ezek közül mutat kettőt az ezen az oldalon levő két fénykép. A felsőn a Wesselényi utcában álló tölgyfát látjuk, míg az alsón a piac melletti hársfasort.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Jelmagyarázat

- Ófalu
- Újelek
- Betyárváros
- Újtelep-kertváros
- Vasút sori városrész
- Beépítésre nem szánt terület
- Védelemre javasolt településszerkezet

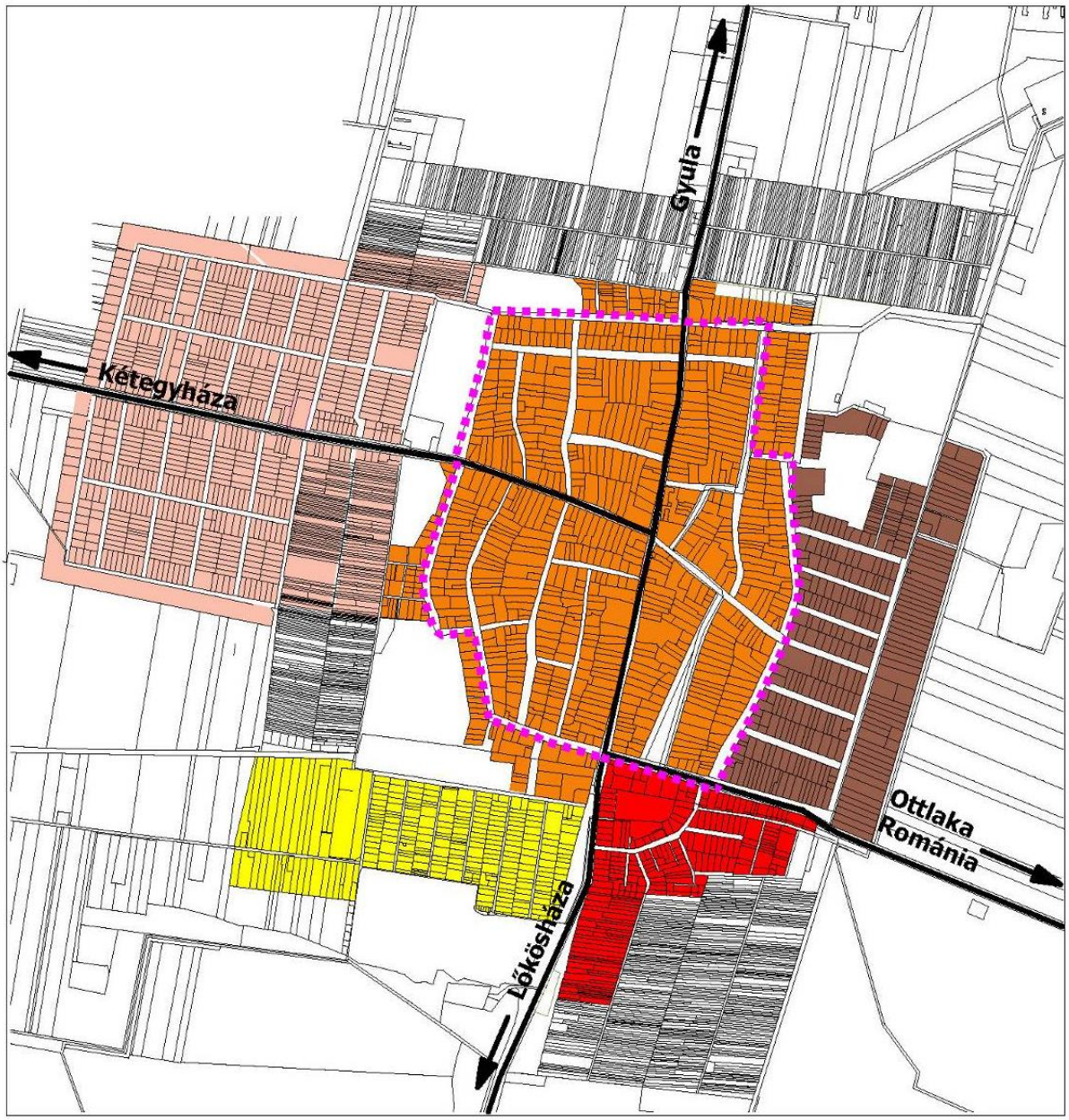

ÓFALU

Az egyes városrészekhez – melyek egyben eltérő építészeti karakterrel is rendelkeznek – a helyben kialakult és közszájon forgó elnevezéseket használjuk. Ezen belül az Ófalu nevű, halmazos szerkezetű városrész beépítési jellemzőiről már a történeti részben is írtunk. A városrésszel kapcsolatban még azt kell kiemelni, hogy ezt a halmazos szerkezetet érdemes helyi védelem alá helyezni. Védeni az úthálózat vonalvezetéseit kell, de a telkeken kialakult beépítési ritmust is érdemes megőrizni. A telkeken kialakult beépítési módokról, az épületekről az ötödik és a hatodik oldalon lehet részletesen olvasni.
Ezen oldal képei közül a templom a központot jelöli ki, az alsó kép az egyik főutca zártsorú beépítését mutatja.

A felső képen egy mellékutcában levő zártsorú beépítést láthatunk, míg az alsó kép a Lőkösházi út zártsorú jellegű utcaképét mutatja.

A mellékutcákban a központtól távolodva inkább már oldalhatáron álló beépítésekkel találkozunk. Ami fontos – legyen az utcával párhuzamos vagy arra merőleges gerincvonalú épület – , hogy az épületek a telekhatáron állnak. Ennek a megtartása, különösen az utcavonalra történő építés, kiemelt szempont kell legyen továbbra is.

A központtól viszonylag távolabb eső utcaképet ill. utcák kereszteződését látjuk a felső képen. Alul a Gyulai út bevezető szakasza látható. Érzékelhető, hogy a központtól távolodva egyre kevesebb anyagi ráfordítással létesültek az épületek.

ÚJELEK

Újelek az a városrész, amely Ófalu után jött létre és épült be. A régi utcái – ahogyan ezen oldal képein látható – szűkebbek, mint az Ófaluban levő utcák. A lakóházak ugyanakkor itt is az utcavonalra épültek. A régi épületek inkább utcára merőleges gerincvonalúak, de lényegesen kisebbek, alacsonyabbak mint Ófalu ilyen épületei. Az újabb épületek a szűk utcákban jellemzően sátortetős épületek, melyek az '50-es, '60-as években épülhettek. A kialakult utcakép elég vegyes.

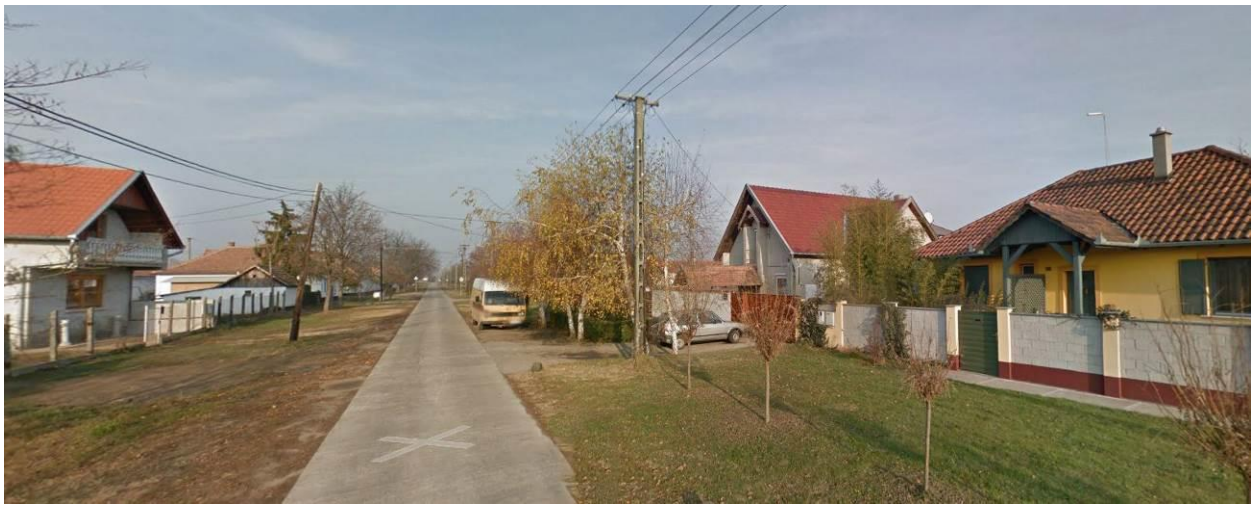

A városrész legújabb épületei a keletre eső legszélső Kölcsey utcában állnak. A képek is elárulják, hogy ezek az új épületek leginkább a kor divatja szerint alakultak, így a létrejött – de még ma is formálódó – utcakép elég vegyes. Talán csak az az egységes, hogy az épületeket előkerttel helyezték el. Talán az utcára merőleges gerincvonalú, oromfalas épületből van több.

BETYÁRVÁROS

A városrész öreg utcái még keskenyebbek, mint az előző városrészé. A telkek is igen keskenyek, legfeljebb 10-12 méter szélességűek. Az épületek utcavonalon állnak, utcára merőleges gerincvonallal. Az utcai homlokzatban eredetileg általában két ablak volt, ezek közül sokat egy nagyobb méretűre cseréltek le.

Jellemző, hogy a városrész legújabb épületei a Lőkösházi úthoz kapcsolódva – főút – jöttek létre. Ezek elhelyezése és kialakítása is igen heterogén. Van utcavonalon álló és előkertes épület egyaránt, amely lehet akár utcára merőleges vagy azzal párhuzamos gerincvonalú, de akár sátortetős is. Mivel ez utóbbiak viszonylag új épületek, egységes utcakép kialakulása csak egy-egy szakaszon jöhet létre.

A régi, még nem átépült részen a beépítési mód megtartható.

ÚJTELEP-KERTVÁROS

Ófalu és Újtelep városrészeket egy szinte külterületekre jellemző útszakasz köti össze. Ez időben a negyedikként létrejött városrész. A városrész régebbi épületei inkább már a magyar építési hagyományokhoz igazodnak. Ebből látunk egy szép példát az alsó képen. Ez az épület helyi védett.

A városrész a XX. század ipari épületeit is őrzi. A malom épülete főközlekedési út mellett található, megtartandó helyi védett épület. Elhelyezkedése miatt a településképben meghatározó szerepe van.
A malom mellett található épület kialakítása a német és a magyar hagyományokra egyaránt utal. Az eltérő ablak cseréje szebbé tenné az épületet.

A városrész Ófalu felé eső szélén már teljesen új beépítésű utcát láthatunk. Szerencsére itt teljesen egységes a beépítés, hiszen előkerttel épült valamennyi épület és azok kialakítása utcavonalra merőleges gerincű, utcai oromfallal. Az épületek közül számos egyedileg is példamutató, de utcaképként a létrejött eredmény még inkább az.

VASÚT SORI VÁROSRÉSZ

A városrészt az igen szűk utcák és a nem túl jó műszaki állapotú régi épületek jellemzik. Településképi megjelenése hasonló Betyárváros régi részéhez. Ettől csak az eléggé heterogén Lőkösházi út melletti teleksor tér el.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A közigazgatási terület legnagyobb része beépítésre nem szánt terület. Az összeérő szántóterületek kultúrsztyepp jelleget kölcsönöznek a tájnak, melyet a gyepterületek foltjai oldanak és tesznek barátságosabbá. A mezőgazdasági tevékenységekhez szorosan hozzátartoznak a majorok. A majorokat körbeölelő fásítás védelmet biztosít (felső kép), ugyanakkor oldja az egybefüggő szántók kiváltotta monotonitást is. A majorok mellett a tanyák (alsó kép) a külterület jellegzetes építményegyüttesei. Sajnos már csak elvétve találhatunk egyet-egyet. A fő közlekedési utaktól távolabb, fásított tanyaudvarként jelennek meg a tájban.

A fásított tanyaudvarnak (alsó kép) a gazdasági épületek is részei. A terménytároló góré egy hagyományos megjelenését láthatjuk (felső kép) a mai kor fóliasátrai mellett.

A beépítésre nem szánt területeken az utak nyomvonala vezeti a szemet. Ezt erősítik az azokat kísérő fasorok, melyek egyben védelmet is jelentenek mind az utakat használók mind pedig az összefüggő mezőgazdasági területek számára.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Az alábbi fejezet célja, hogy segítséget nyújtson néhány gyakran felmerülő építészeti, városépítészeti kérdésben. Tesszük ezt oly módon, hogy az Eleken meglevő adottságokat is figyelembe véve mutatjuk be azokat a válaszokat, amelyek a legtöbb esetben működőképesek lehetnek. Ugyanakkor, mivel az építészet és a településesztétika nem objektív kategória, a bemutatott példák nem jelentenek kizárólagos megoldást, ám az esetek többségében bemutatják, hogyan kerülhetők el a legáltalánosabb hibák. Ezek nem építési előírások vagy nem a szabályzat rajzi és fényképi megjelenítései, de felhívják a figyelmet az illeszkedés kérdésére, a tradíciókhoz történő alkalmazkodás fontosságára.

TELEPÍTÉS

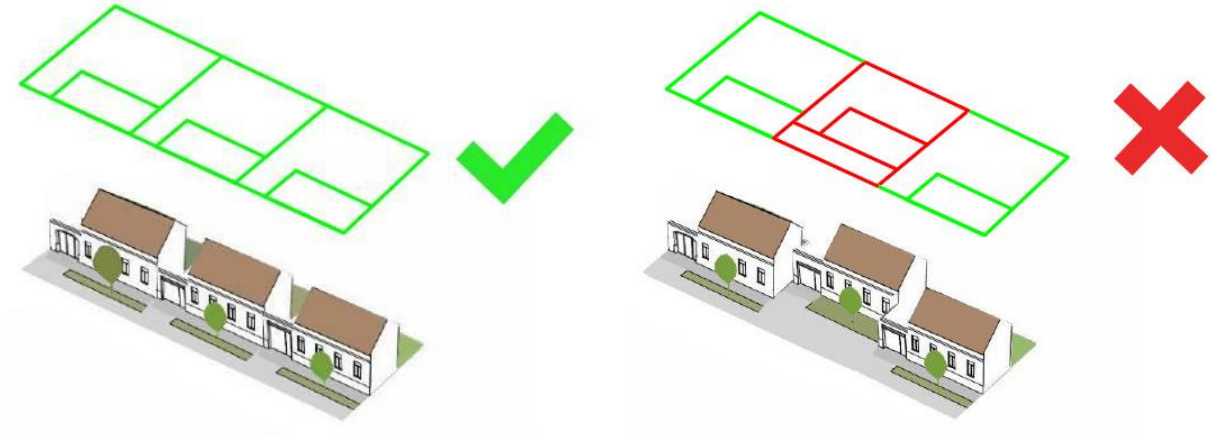

Eleken - különösen a főközlekedési vonalak mentén – az egyik legjellemzőbb beépítési forma a zártsorú jellegű épületelhelyezés. Itt az épület utcával párhuzamos gerincvonalú nyeregtetővel épül, ez soha nincs lekontyolva. Az épület szigorúan az utcai telekhatáron áll, a szomszédos épülethez a csatlakozás épített zárt kapuzattal történik. A kapuzatot befoglaló falazat sok esetben csaknem olyan magas, mint az utcai homlokzat. Az utcavonalra történő építést továbbra is szigorúan meg kell tartani, a zártsorú jelleg megtartása is indokolt. Az utcavonaltól történő elhúzás – előkert létesítése – akkor sem jó megoldás, ha azon az új építési vonalon az ismertetett jegyekkel épülne meg az épület, kapuzattal együtt.
Az előzőekben ismertetett kialakítást, elhelyezést mutatják a következő ábrákig tartó fényképek is.

A teljesen zártsorú beépítésnél a kapuzat is az épület része. A régi épületek utcai homlokzatmagassága a mai szokásos belmagasságok mellett akár két új épületszint megépítését is megengedi, mert így is illeszkedő magasság alakul ki. Ez viszont csak akkor jó, ha az épületek zárt sora az utcavonalra történő épületelhelyezéssel továbbra is biztosított. Az épületek közötti zárt jelleg megszakítása nem támogatható.

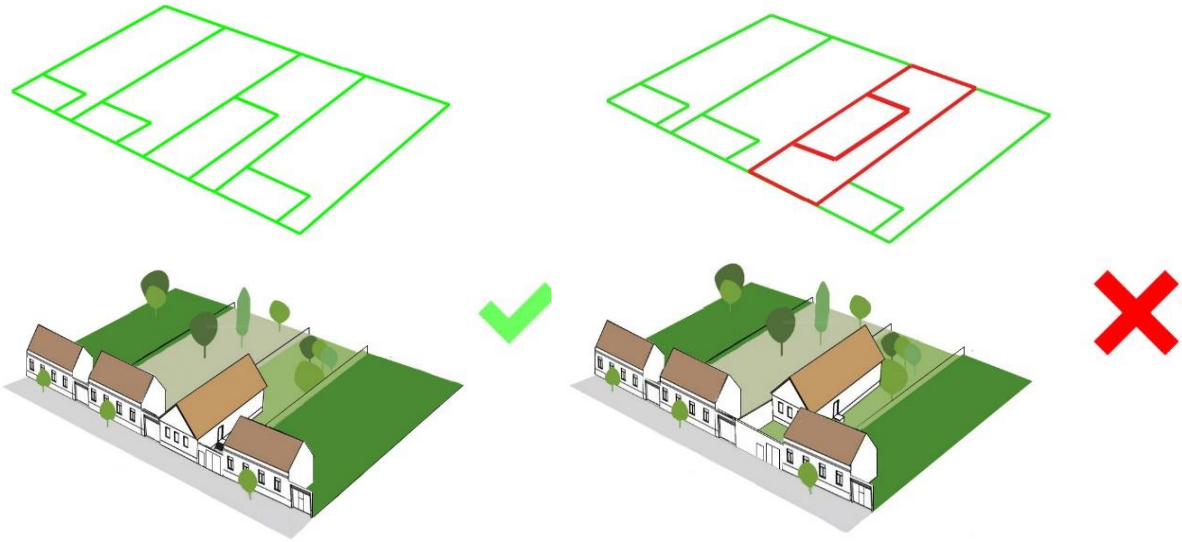

A központtól távolodva a zártsorú jellegű beépítés közzé be-be ékelődik egy-egy utcára merőleges gerincvonalú lakóépület. Ezen épületek esetében keskenyebb a telek, ugyanakkor az épület homlokzatmagassága, tömegének mérete nem kisebb a környezetében álló épületek méreténél, és eredetileg itt is megjelenik a zárt kapuzat mint utcaképképző elem. Ami fontos: az utcavonalra történő épületelhelyezés, az illeszkedő homlokzatmagasság és a viszonylag magas zárt kerítés. Az ábrán és a következő képeken is ezt az elhelyezést mutatjuk be.

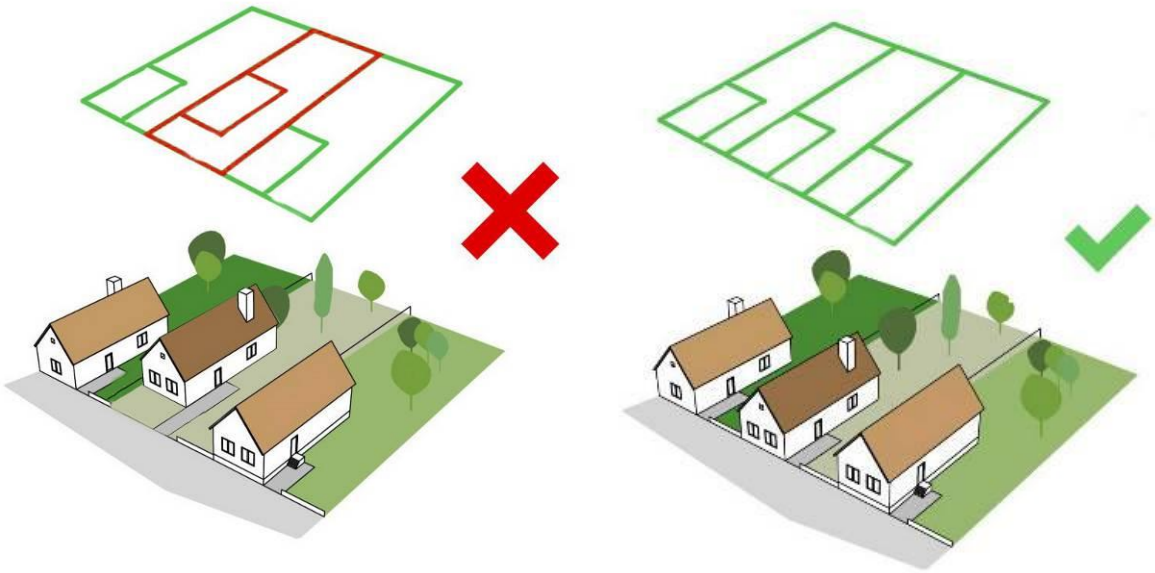

Szinte valamennyi városrészben megjelenik az a beépítés, amikor az épületek jellemzően utcára merőleges gerincvonalú nyeregtetővel, oromfalas kialakítással oldalhatárra épülnek. A tradicionális részeken az épületek az utcavonalon állnak; előkert nincs. Régi és újabb (XX. század második felében épült) épületek sorakoznak egymás mellett, ami viszont több mint egy évszázadon keresztül sem változott: az utcavonalra történő építés. Ahol ez már az újabb épületekkel is így történt, továbbá a régebbi épületek is viszonylag jó műszaki állapotban vannak, megtartható-felújíthatók, ott az utcavonalra történő épületelhelyezést továbbra is meg kell tartani.

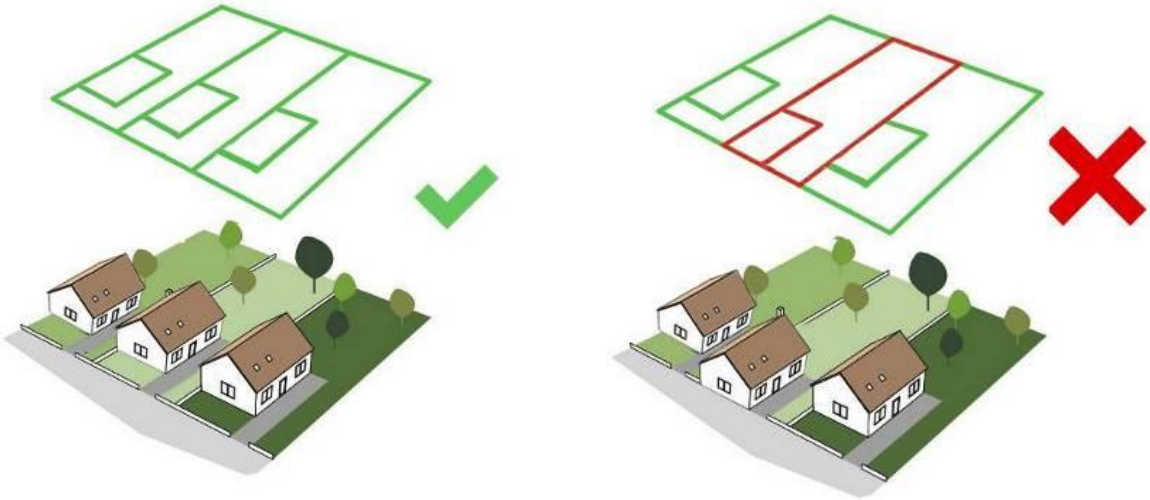

A legújabb beépítéseknél Eleken is megjelent az előkert. Szerencsére ez úgy történt, hogy a történeti városrészek szélein indult meg az új beépítés, így ez az előkertes elhelyezés teljesen új utcavonalakon, új utcaképként jelenik meg. Célszerű, hogy ezeken ez a beépítés folytatódjon, hiszen ez egységes utcaképet eredményezett, aminek a megbontása nem lenne célszerű. Az oldal felső részén levő ábrák és a fényképek is ezt szemléltetik.

ÉPÍTMÉNYMAGASSÁG

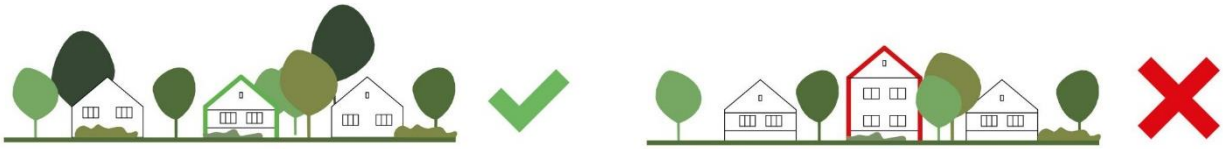

Földszintes épületek közzé nem való az emeletes kialakítású épület még akkor sem, ha a tömegforma részben igazodik is a meglevőkhez.

Zártsorú beépítés esetén nem csak az utcai homlokzatmagasságok illeszkedésére kell figyelni, hanem a tetőmagasságra is, hiszen a tetőgerinc elhelyezkedése, annak túlzott magassága esetén sem érvényesülnek az illeszkedési szempontok.

SZÍNEK

A tömegformán túl az épületek megjelenését alapvetően meghatározzák a külső színek is. A magyar építési hagyományoktól a harsány, erős színek használata idegen nemcsak a homlokzaton, hanem a tetőn is. Ez utóbbi esetben a barnás-pirosas árnyalatok a megszokottak, a kék, zöld, de a sötétszürke és a fekete használata sem kívánatos.

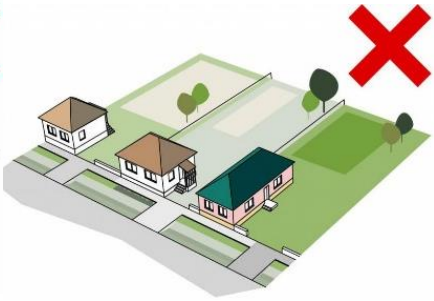

TETŐHAJLÁSSZÖG

A magyar építési hagyományokra a 35-38°-os tetőhajlásszög jellemző. Mind a meredekebb mind pedig a laposabb tetődőlés tájidegen, ráadásul az éghajlati viszonyainkhoz sem alkalmazkodik.

TETŐFORMA

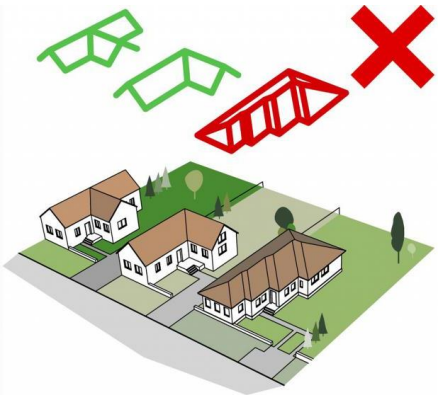

Oromfalas utcai tömegforma estén az utcával párhuzamos gerincű tömegrész „hátrahúzása" megfelelő eredményt adhat. A sokszorosan tagolt tetőforma felesleges bonyolult is nem helyeseltető.

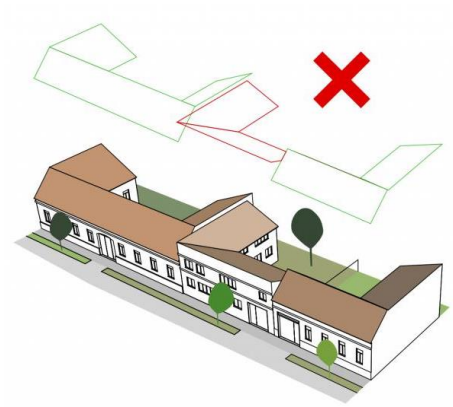

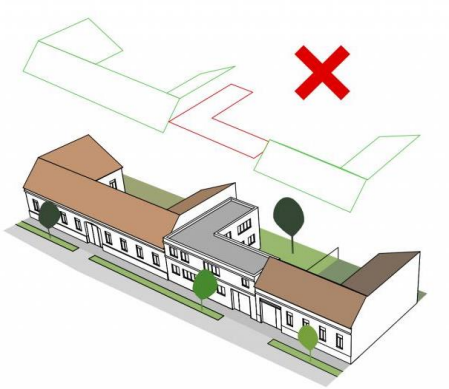

Zártsorú építési mód esetén a szokásos nyeregtető-formát is illik visszaadni új építésnél, hiszen így alakulhat ki továbbra is harmonikus utcakép.

KERÍTÉSEK

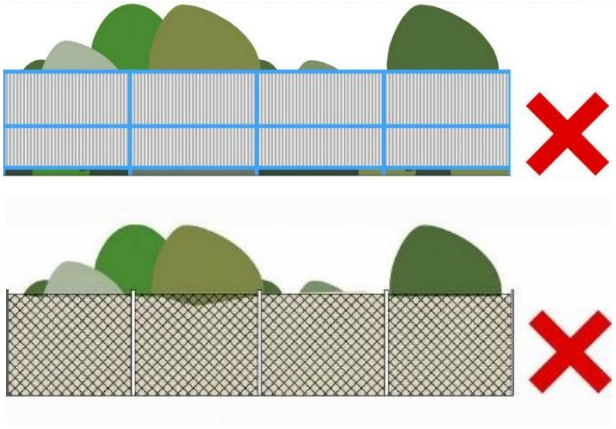

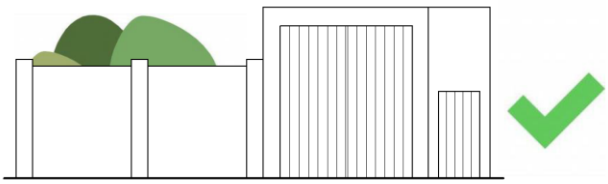

Eleken a történeti beépítéseknél a zárt kerítés jellemző. De ez se készüljön fémlemezből vagy sűrű fémhálóból. Áttört kerítés csak a legújabb, előkertes beépítéseknél támogatható.

54

HOMLOKZATKÉPZÉS

A homlokzatok kialakítására a vakolt, festett felület jellemző, visszafogott színekkel. Az új épületeknél megjelenik a kő, a tégla is, elsősorban lábazati elemként. Új építés esetén ez nem zavaró, ahogyan a nemesvakolat sem, amennyiben a színvilága harmonizál a környezettel.

AJTÓK, KAPUK, ABLAKOK

Ajtók, ablakok esetén anyagként – régi és új építésnél is – jellemző a fa. Általában osztott kialakítással találkozunk, ami bizonyos mértékig az új épületeken is megjeleníthető, felújításnál pedig elvárás.
Új építésnél – amennyiben az harmóniában van a teljes épülettel – a műanyag is megfelelő megoldás.
A tokok, szárnyak színe a fehértől a sötétbarnáig változatos képet mutat, bármelyik jó lehet az adott környezetben. A nagyon harsány színek inkább kerülendők.

Kétegyházi u. 1

15

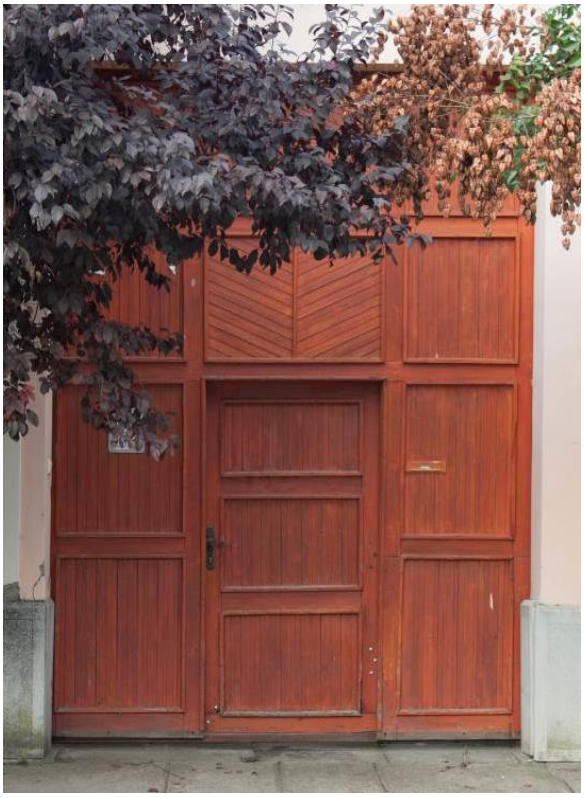

RÉSZLETEK

A nagyon díszes homlokzati részletek a régi épületek jellegzetességei.

Tetőfelépítmény – amely fémből készül – ma is jellemző lehet.

MAI PÉLDÁK

Új épületeket inkább az utcavonalra merőleges gerincvonalú, oromfalas épületek környezetében találhatunk, így több jó példát is ebben a környezetben találhatunk. A bemutatott épületek tömegaránya, anyaghasználata, formavilága illeszkedik a hagyományos eleki épületekhez. Ugyanakkor láthatjuk, hogy ezek nem szolgai másolatok, több építészeti elemet is újraértelmeznek, ám minden esetben illeszkedő modern megoldás jött létre. Ez az „újraértelmezés" talán a legutolsóként bemutatott téglahomlokzatos épületnél a legteljesebb, de a megoldás mégis jó.

A zártsorú beépítés esetén kevés új épülettel találkozunk. Ez azért is van így, mert ezen épületek többsége jó állapotban van vagy felújítás gazdaságos. Erre a beépítési módra mutat új, jó példát az alsó kép.

A zártsorú beépítés kissé egyedi értelmezését mutatja a felső kép. Az épület a központban, a magasabb épületek (emeletes régi épület is van) közelében áll. A sajátos kialakítás jó végeredményt hozott. Az alsó képeken az előző épülettel szemben levő beépítést láthatjuk.

UTCÁK, TEREK

A központban a templom áll szabad térben. Az ezzel átellenes sarkot kinyitották, ott látható a képeken bemutatott emlékmű, amely országos emlékhely, a kitelepített német lakosságnak állít emléket. A sarok megnyitása elvileg nem kifogásolható, de a térfalak rendezése még nem teljes. A szoborcsoport, a mikrokörnyezet színvonalas kialakítású. A kompozíciót Kligl Sándor szobrászművész készítette.

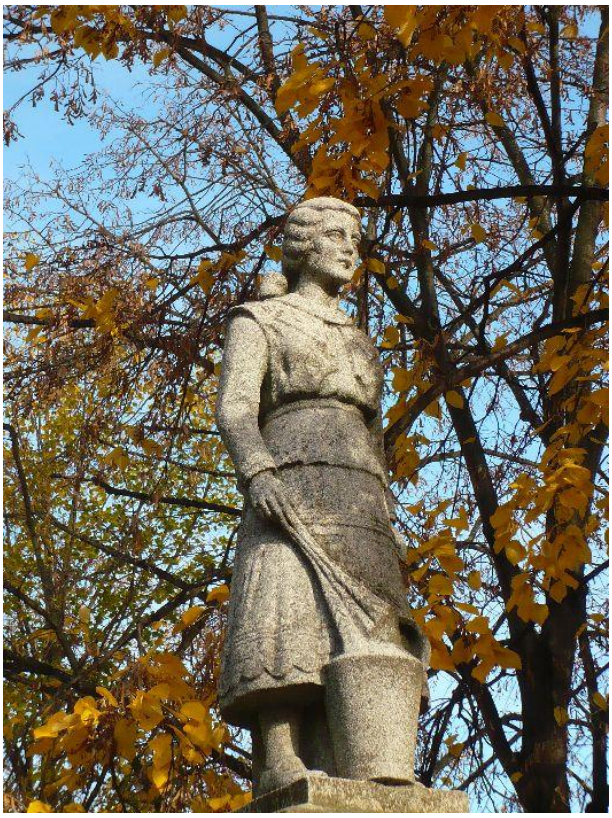

A felső képeken látható, vízhordó lányt ábrázoló szobor a templom körüli parkban áll.

A Hősök kertjében látható a II. Világháborús emlékmű, amely Mladonyiczki Béla alkotása.

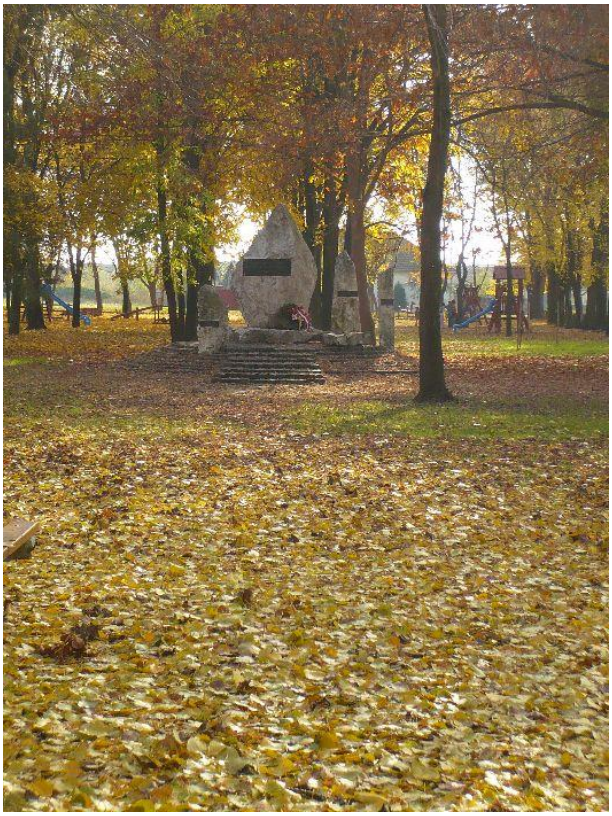

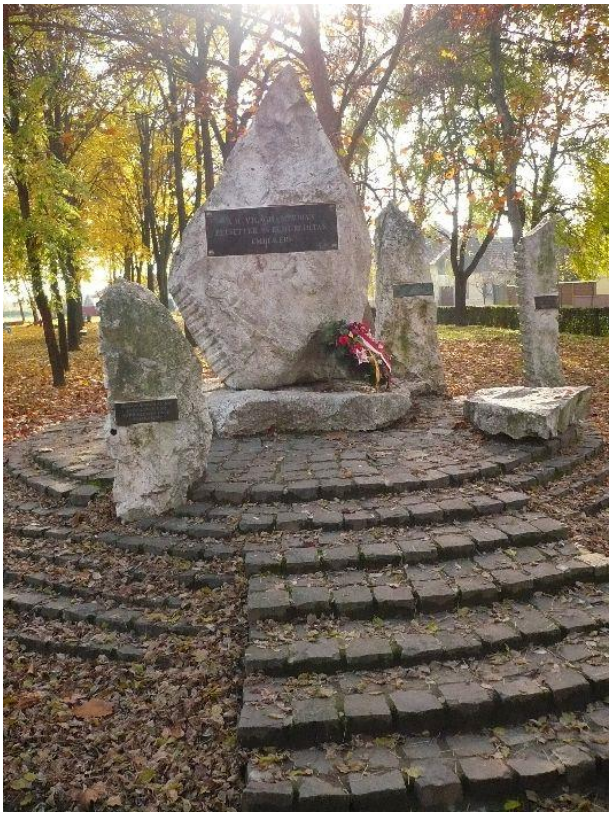

A Hősök kertjének „folytatása" az ún. Liget. Az itt található fák különböző fajtájúak és korúak, mert a folyamatos fenntartás miatt kivágás és visszapótlás is történik.

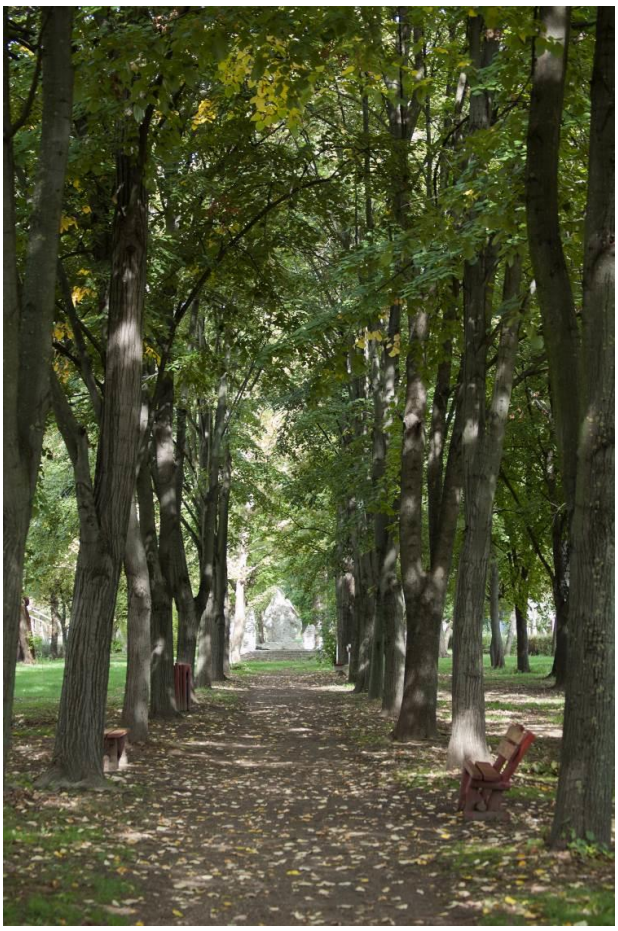

A nagy kiterjedés miatt játszótér is helyet kaphatott a területen. Az eszközök kialakítása természetes jellegű, így belesimul a környezetbe.

Eleken az Ófalu városrészben jellemzőek a széles utcák. Így a közlekedési terület mellett jelentős szélességű zöldfelület van, ahol fasorok elhelyezésére bőven van hely.

E két térburkolat a központban található. Mindkettő kiselemes. A régi téglából készült, a templom környezetében van, míg a másik – színben harmonizáló – burkolat az új épületek körül készült.

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK

A bal felső képen köztéren elhelyezett „útjelzőt" láthatunk. Kialakítása, anyaghasználata illik a környezetbe. A jobb felső kép a temetőben levő haranglábat mutatja. Ez hagyománytisztelő megoldás.

Rendkívül szerencsés, amit a templom-toronyban készült jobboldali képen láthatunk. A mobil átjátszók antennái a torony belsejébe kerültek, így a településképet nem módosították. Ha lehet, ilyen jellegű megoldásokra kell törekedni.

IMPRESSZUM

ELEK VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

Elek város honlap címe:	www.elek.hu
Elek város email címe:	elek@elek.hu
Elek város postai címe:	5742, Elek, Gyulai út 2.
Telefon:	+36 66 240-411
Polgármester:	Pluhár László
Polgármester email címe:	elek@elek.hu
Megbízott főépítész:	Stumpf János
Főépítész email címe:	muszak@elek.hu
Szerkesztette:	Benkő Lajos, Torma Gyöngyi,
Szöveg:	Torma Gyöngyi
Természeti környezet:	Szászné dr. Várkonyi Adrienn
Fényképek:	Benkő Lajos, Google Streetview, Elek város hivatalos weboldala
Ábrák:	Lechner Nonprofit Kft, Benkő Lajos

Elek, 2018.